

*Европейски ден на предприемача
Експо център, 29.11.2005*

Възможности пред младите хора в науката и бизнеса в България

Ст.н.с. II ст., д-р Росица Чобанова
ръководител на докторантската програма
в Икономическия институт
Българска академия на науките

Докторантурата - възможност за реализация на младите хора в науката и бизнеса

- В съвременния свят просперитетът на всяка фирма и на всяка държава зависи от това как се натрупва и използва знанието за постигане на поставените цели.
- Докторантурата е възможност младите хора да правят кариера в науката и/или да реализират постиженията си за развитие на бизнеса.

Основни въпроси

- Какви са възможностите пред младите хора в науката и преди всичко в рамките на третата степен на висшето образование - докторантурата в България и реализацията им в бизнеса
- Какви са възможностите за финансиране на такава кариера в България

Нормативни рамки за докторантурата в България

- Закона за научните степени и научните звания
- Закона за висшето образование
- Закон за насърчаване на научните изследвания
- Закона и Устава на Българска академия на науките
- Наредбата за държавните изисквания за приемане и обучение на докторантите
- Правилника за устройството, дейността и вътрешния ред на съответния институт или университет.

ПРОЦЕДУРА ЗА ПРИЕМАНЕ И ОБУЧЕНИЕ НА ДОКТОРАНТИ

За докторанти могат да кандидатстват лица с придобита образователно-квалификационна степен "магистър"

Форми на обучение:

- **Редовна докторантура**
минимален срок за обучение е 3 години след придобита образователно-квалификационна степен "магистър"

Форми на обучение

Задочна докторантура

минимален срок за обучение - 4 години след придобита образователно-квалификационна степен “магистър”

Форми на обучение

Самостоятелна докторантура

3 годишен срок за обучение, само за лица с придобита образователно-квалификационна степен “магистър”

Финансирането на изследователската и внедрителската дейност в рамките на докторантурата

- Държавно финансиране
- Срещу заплащане от докторантите или спонсори – заявители от средите на бизнеса

Форми на финансиране

- Докторантите, финансирани от държавата получават стипендия, а институтите и университетите, които ги обучават от тази година по решение на Министерски съвет в зависимост от специалността получават в различен размер подкрепа за апаратура и консумативи
- Другите докторантури се финансират според сключен договор

Закон за висшето образование

- **Чл.9 4. (1)** Студентите и докторантите имат право да кандидатстват за стипендии от държавния бюджет, стипендии, учредени от висшите училища, и стипендии на физически или юридически лица.
(2) Размерите, условията и редът за получаване на стипендия от студентите и докторантите по ал. 1 се определят съответно от Министерския съвет, правилниците на висшите училища и от волята на дарителя.
Чл.9 5. (изм.,ДВ,бр.60 от 1999 г.)
(1) Студентите, докторантите и специализантите заплащат такси за обучението си.

Закон за насърчаване на научните изследвания

- **Чл. 6. (1)** Средствата за финансово насърчаване на научните изследвания се осигуряват от субсидия от държавния бюджет и от други източници, като специализирани фондове, обществени поръчки, национални научни програми и проекти на различни ведомства, в съответствие с целите и приоритетите, определени от Националната стратегия за научни изследвания.

Наредба за държавните изисквания за приемане и обучение на докторанти

- Раздел V финансово и материално-техническо осигуряване
- Чл.32(1) Научните организации предоставят на докторантите материална база и средства, необходими за разработването на дисертационния труд.
- (2) Организации, които са заинтересувани от резултатите на съответния дисертационен труд, могат да предоставят на докторантите материална база и средства, необходими за подпомагане на разработването му.
- Чл.33(1) Средствата за финансовото и материалното осигуряване на разработваните дисертационни трудове се утвърждават ежегодно от ръководителя на научната организация по видове разходи - разходи за издръжка на обучението и социално-битови разходи.
- (2) Финансирането на експерименталната работа за всеки дисертационен труд се извършва по отделни годишни план-сметки, утвърдени от ръководителя на научната организация.

Процедура за прием за редовна и задочна докторантура

- обявяване на конкурс - публикуване на обявата в ежедневник (по научни специалности и форми на обучение);
- подаване на необходимите документи в едномесечен срок от публикуване на обявата (молба, автобиография, нотариално заверено копие от дипломата за завършено висше образование с приложението, удостоверение за признато висше образование, ако дипломата е издадена от чуждестранно висше училище, квитанция за платена такса в размер на 20 лв.);
- провеждане на конкурсни изпити (по специалността, за която се кандидатства и по западен език);
- докладване в Научния съвет за резултатите от конкурсните изпити и вземане на решение за зачисляване на класираните се кандидати;
- издаване на заповед за зачисляване;

За самостоятелна докторантура (процедурата не включва обявяване на конкурс, както при другите две форми на обучение):

- подаване на необходимите документи (молба, автобиография, нотариално заверено копие от дипломата за завършено висше образование с приложението, списък на научни публикации и разработки, ако има такива) и основната част на дисертационен труд в обем и на равнище, позволяващи на Научния съвет да вземе решение за зачисляване;
- обсъждане на проекта за дисертационен труд от компетентно научно звено (секция, експертен съвет или временно научно звено, чийто състав се определя със заповед на директора на Института) в срок до 3 месеца от представянето им;
- внасяне на предложение пред Научния съвет за вземане на решение за зачисляване;
- издаване на заповед за зачисляване и сключване на договор, в който се определят условията за обучение, финансовите взаимоотношения и правата и задълженията на двете страни.

Приемане на чужденци за докторанти

- Чуждестранни граждани могат да кандидатстват и да се обучават в докторантската програма на Института/ Университета, както следва:
 - в изпълнение на междуправителствени спогодби за образователен , културен и научен обмен;
 - съгласно актове на Министерския съвет;
 - по реда на чл.95 ал.5 на Закона за висшето образование (срещу заплащане на годишна такса, определена от Министерския съвет).
- Чуждестранни граждани се приемат за докторанти чрез конкурс по документи.

Необходими документи за кандидатстване на чужденци - съобразно изискванията на Наредбата за докторантурата

- молба до ръководителя на научната организация, в която желае да се обучава кандидатът. В нея се посочват примерни теми за дисертационен труд или научната област на докторантурата;
- биографична справка - кратки биографични данни с посочване на адрес (домашен и служебен), телефон, факс, e-mail, степен на владее на някои от официално признатите международни езици;
- копие от оригиналната диплома за завършено висше образование и академична справка (приложение към дипломата) с данни за специалност, брой семестри, изучавани дисциплини и оценки от изпитите. Същите да бъдат преведени на един от официално признатите международни езици (или на български език) и заверени от съответните органи (Министерство на образованието и науката на РБ, Министерство на външните работи на РБ и българското консулство в страната, от която идва лицето);
- ...

Необходими документи - съобразно изискванията на Наредбата за докторантурата

- ...
- медицинско свидетелство, издадено в едномесечен срок преди датата на кандидатстването, преведено и консулски заверено в страната, от която лицето кандидатства;
- две снимки;
- списък на научните публикации (ако има такива);
- удостоверение за признато висше образование, когато дипломата е издадена от чуждестранно висше училище.

Зачисляване на чуждестранни докторанти

След приемане на документите, кандидатурите се докладват в Научния съвет на съответното звено, който се състои само от хабилитирани учени (професори и доценти) и се взема решение за зачисляване и утвърждаване на научен ръководител.

За научен ръководител се избира хабилитирано лице – професор или доцент.

Между Института и докторанта се сключва договор, в който се определят условията за обучение, финансовите взаимоотношения, правата и задълженията на двете страни.

Чуждестранните докторанти заплащат годишни такси, чийто размер се утвърждава ежегодно от Министерския съвет и се публикува в Държавен вестник.

Подготовка на докторантите

- Подготовка на докторантите се планира с *учебен и индивидуален план*:
 - в **учебните планове** се включват курсове и семинари по учебната програма, която е еднаква за всички докторанти от една и съща специалност;
 - с **индивидуалния план** за работа на докторанта се определят:
 - темата на дисертацията;
 - сроковете за полагане на изпитите ;
 - посещенията на определен цикъл лекции, участие в курсове, семинари, конференции;
 - етапи и срокове за подготовка на дисертационния труд.

Индивидуалният план на докторанта

- Индивидуалният план се изготвя от докторанта и научния му ръководител, обсъжда се в съответното научно звено (секция, Временно научно звено и др.) и се утвърждава от Научния съвет (не по-късно от 3 месеца след зачисляването на докторанта).
- Всяка година научното звено обсъжда отчета и дава оценка за извършената от докторанта работа по индивидуалния план.
- В края на всяка година Научният съвет на Института провежда атестиране на докторантите.

Ролята на научният ръководител

- Научният ръководител подпомага чрез консултации цялостната подготовка на докторанта, разработването на дисертационния труд, оказва регулярен контрол върху работата на докторанта и следи за неговата подготовка.

Докторантските изпити – специфични за отделните дисциплини и институти. В Икономическия институт

Докторантите полагат следните **изпити**:

- по Специалността;
- Макроикономика;
- Микроикономика;
- езикова подготовка;
- информационни технологии.

Други специфични форми на обучение в Икономическия институт на БАН

- Семинари с учени от Института.
- Въведен е постоянно действащ семинар, на който се обсъждат докторските тези.
- В подготовката на докторантите е включен курс по методи за икономически изследвания, предназначен да осигури методологична и методическа основа, необходима за разработването на докторантските трудове.

Процедура по обсъждане на дисертационния труд

Обсъждането на дисертационния труд **се извършва в структурното звено (секцията)**, към което е зачислен докторантът или в Експертен съвет, в състава на които са включени най-малко 7 хабилитирани лица (професори и доценти), от които поне трима са хабилитирани в съответната или сродна научна област.

Обсъждането **се провежда на два етапа**: предварителен и втори - за вземане на решение за откриване процедура за защита.

Изискванията относно научното равнище на докторските дисертации и строгостта на процедурата се определят от Закона за научните степени и научните звания и Правилника за неговото приложение.

Процедури по защитата

- След вземане на решение от звеното, че дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за научните степени и научните звания материалите се изпращат в съответния СНС за откриване на процедура за публична защита.
- Публичната защита се провежда в Специализиран научен съвет (СНС) към Висшата атестационна комисия (ВАК).
- Всички членове на СНС са хабилитирани лица (професори и доценти), като повече от половината са професори.

Кога завършва процедурата

- На следващия етап материалите по защитата се изпращат в съответната комисия на Висшата атестационна комисия, където те се обсъждат и гласуват
- в резултат на положителното решение се издава ДИПЛОМ за присъждане на образователната и научна степен “ДОКТОР”.

Полезна страница за българските докторанти

- Virtuален инфо център за докторанти
www.ecet.ecs.ru.acad.bg/bvu/phd-center/

Благодаря за вниманието!

Ст.н.с. II ст., д-р Росица Чобанова
R_Chobanova@iki.bas.bg